

Министерство образования Республики Беларусь

Учреждение образования
«Белорусский государственный педагогический университет
имени Максима Танка»

Исторический факультет

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНОГО ЗНАНИЯ

Материалы II Международной студенческой
научно-теоретической конференции

Минск, 18 апреля 2017 г.

Минск
РИВШ
2017

УДК 378(061.3)
ББК 74.58
А43

Печатается по решению Совета исторического факультета
Белорусского государственного педагогического университета

Рекомендовано
Советом
(протокол № от 201 г.)

Редакционная коллегия:

кандидат исторических наук доцент *А. В. Касович* (отв. ред.);
кандидат исторических наук доцент *С. П. Шуляк*;
кандидат исторических наук доцент *А. А. Корзюк*;
кандидат исторических наук доцент *А. Ф. Великий*

Рецензенты:

доктор исторических наук профессор *Н. М. Забавский*;
доктор исторических наук профессор *А. М. Лютый*

Актуальные проблемы социально-гуманитарного зна-
А43 ния: материалы II Междунар. студ. науч.-теорет. конф.,
Минск, 18 апр. 2017 г. / редкол.: А. В. Касович (отв. ред.)
[и др.]. – Минск : РИВШ, 2017. – 430 с.
ISBN 978-985-586-021-2.

В сборнике представлены материалы исследований молодых уче-
ных республиканских, россий-ских, казахских и украинских высших
учебных заведений, учащихся учреждений общего среднего образова-
ния, посвященные актуальным проблемам исторических, педагогиче-
ских и социально-гуманитарных научных дисциплин.

Адресуется преподавателям, магистрантам и студентам вузов.

УДК 378(061.3)
ББК 74.58

ISBN 978-985-586-021-2

© Оформление. ГУО «Республиканский
институт высшей школы», 2017

Тираж периодических изданий на белорусском и русском языках в БССР (1950–1955 гг.)

Язык	тыс. экз. (1950 г.)	% (1950 г.)	тыс. экз. (1955 г.)	% (1955 г.)
Белорусский	592	62,45	817	62,17
Русский	356	37,55	497	37,83
Итого	948	100	1314	100

В редакциях газет и типографиях не хватало квалифицированных сотрудников, часть из них погибла в период войны в действующей армии партизанских отрядов. Возобновление работы наркоматов и учреждений требовало большого количества мелкопечатной продукции. Главлит организовывал выезды на места своих доверенных лиц, проводил инструктивные совещания, рассылал письма и указания. Особое внимание уделялось пограничным областям (Брестская, Барановичская, Гродненская), районам, где находились крупные промышленные предприятия. Особые отношения существовали у Главлита и Белорусского телеграфного агентства (БелТА). Сообщения или опровержения, сделанные в печати от имени этих телеграфных агентств, не подлежали прямой цензуре. Если встречались ошибки, опечатки, технические погрешности или неудачные выражения, представители Главлита не имели возможности их исправить. В таких случаях необходимо было прежде связаться с БелТА. Если сомнения признавались обоснованными, то по всем редакциям рассылали исправленную версию, и только так можно было внести изменения [1, с. 70].

Таким образом, в первое послевоенное десятилетие в условиях разрухи, голода, нехватки материальных средств, страна поднималась из руин, заживала раны, нанесенные войной. Моральная поддержка населения была необходима. Частично эту миссию выполняли средства массовой информации. Вместе с тем на защите политических устоев советской власти и партии находились контролирующие органы, в первую очередь Главлит.

Літаратура

1. Блом, А. В. Советская цензура в эпоху тотального террора 1929–1953 г. / А. В. Блом. – СПб.: Акад. Проект, 2000. – 312 с.
2. Горяева, Т. М. Политическая цензура в СССР. 1917–1991 гг. / Т. М. Горяева. – 2-е изд., испр. – М.: Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН), 2009. – 407 с.
3. Смиловицкий, Л. Цензура в БССР: послевоенные годы, 1944–1956. / Л. Смиловицкий. – Иерусалим, 2015. – 360 с.

КУЛЬТУРНАЕ РАЗВІЦЦЁ ВКЛ У СУЧАСНАЙ ГІСТАРЫЯГРАФІІ

*А. Ю. Галубковіч, 2 курс, гістарычны ф-т, БДПУ, Мінск
наук. кір. – А. М. Люты, доктар гістарычных навук, прафесар, БДПУ*

На сучасным этапе дасягненні беларускіх даследчыкаў у вывучэнні матэрыяльнай і духоўнай культуры Беларусі відавочныя. Перыядызацыя культурна-гістарычнага працэсу па комплексных крытэрыях не паддаецца вырашэнню з-за недахопу пісьмовых і нарратыўных крыніц. Адною з прычын такасама з’яўляецца запозненае развіццё ў Беларусі сярэднявечнай археалогіі па помніках XIII–XVI ст. Публікацыі па гісторыі культуры Беларусі – найбольш шматлікія з усіх гістарычных даследаванняў. Аднак розныя сферы і напрамкі гісторыі духоўнай культуры Беларусі вельмі дыферэнцыраваны па колькасці і навуковым узроўні даследаванняў.

Прыкметныя поспехі дасягнуты ў вывучэнні старажытнай беларускай мовы, літаратуры, пісьменнасці, традыцыйнай народнай культуры, мастацкай спадчыны. Сярод матэрыяльнай культуры найбольш яркава прадстаўлены даследаванні па гісторыі народнай і манументальнай царкоўнай [1], палацава-замкавай архітэктуры і дойлідства [2, 3]. Цікавая праца Кушнярэвіча А. М. «Архітэктурныя і мастацкія сродкі прэзентацыі гістарычнай памяці магнатскіх родаў ВКЛ у XVII–XVIII стст.», дзе аўтар даследуе архітэктурную сядзіб і маёнткаў буйных магнатаў [4]. Працы па даследаванні архітэктурнай спадчыны можна назваць наватарскімі, бо яны абапіраюцца на папярэднія даследаванні, а таксама на вывучэнне канкрэтных захаваных помнікаў.

Варта адзначыць, што найбольш яркава даследаваным застаецца пытанне царквы і рэлігіі, якое вывучаецца і сёння. З усёй Усходняй і Цэнтральнай Еўропы ВКЛ вызначалася асабліва складанай царкоўна-канфесійнай сістэмай. Канфесійныя ўплывы і традыцыі асноўных этнічных груп насельніцтва Беларусі ў ўсяго ВКЛ, а таксама ўзаемаадносін каталіцтва і пратэстантаў надаюць даследаванням гэтай сферы нацыянальна-палітычнае адценне [5, 6]. З усіх хрысціянскіх канфесій беларускімі даследчыкамі лепш вывучаецца гісторыя каталіцкай царквы. Гэта абумоўлена тым, што тэрыторыя Беларусі належала Віленскаму біскупству [7, 8]. Таксама вывучаюцца пытанні язычніцтва ў ВКЛ. Сярод грунтоўных прац па гэтай тэме варта адзначыць даследаванне Кудраўцавай С. А. «Язычніцтва ў грамадскім жыцці насельніцтва ВКЛ у канцы XIV–пачатку XV ст.» [9], у якім аўтар асвятляе праблему панавання язычніцтва ВКЛ і яго ролю для насельніцтва. Трэба зазначыць, што гісторыя манаскіх ордэнаў менавіта на трыторыі Беларусі даследавана павярхова, сярод найбольш цікавых прац – даследаванне Карнілавай Л. А. «Католические монашеские ордена в ареале культурной традиции восточно-славянских народов ВКЛ (XVI—XVIII вв.)» [7].

Нельга не закрануць даследаванні, якія датычацца этнічнага пытання. Этнічная гісторыя менавіта Беларусі ў гэты перыяд – адна з тых нешматлікіх сфер гістарычных даследаванняў, якая ўзнікла пераважна ў канцы XIX–XX ст. і распрацавана гаюўным чынам беларускімі этнографамі. На жаль, сучасная гістарыяграфія дадзенай праблемы абмежавана эмпірычнымі распрацоўкамі. Дзве асноўныя праблемы – зараджэнне беларускага этнасу і фарміраванне «беларускай народнасці» і па сённяшні дзень застаюцца спрэчнымі. Сярод даследаванняў пытання этнічнай прыналежнасці варта адзначыць працы: Урбан П. «Да пытання этнічнай прыналежнасці старажытных ліцьвіноў» [10], Левшун Л. В. «Концепт «литвини» в этнокультурном самосознании белорусов: свидетельства письменных источников XIV—XVII веков» [11].

Яшчэ адной найбольш даследаванай тэмай застаецца развіццё літаратуры. Выдатная праца Нікалаева М. В. «Кніжная культура Вялікага Княства Літоўскага» [12], у якой аўтар асвятляе асноўныя выданні і напрамкі ў літаратурным свеце перыяду ВКЛ. У даследаванні Кавалёва С. В. «Штамтоўная паэзія Вялікага Княства Літоўскага эпохі Рэнесансу» [13] асвятляюцца асабліва сці развіцця паэзіі як літаратурнага жанру перыяду Адраджэння.

У навейшай гістарыяграфіі вывучаецца і тэма мастацтва і музыкі эпохі ВКЛ. Гэтай тэме прысвечаны яркавыя працы Борсука Л. А. «На скрыжаванні музыкі і філасофіі: палемічная музыка-эстэтычная думка Беларусі ў трагатах XVII стагоддзя» [14] і праца Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору Імя К. Крапівы «Барока ў беларускай культуры і мастацтве».

У сучаснай гістарыяграфіі больш дасканала даследаюцца пытанні грашовай і прававой культуры. У даследаванні прававой культуры асноўны ўплыў на тэмы і пытанні даследчыкаў робяць Статуты ВКЛ. Менавіта гэтай тэме прысвечаны працы Ключко Р. Н. «Принципы уголовного-правового регулирования в нормах Статута Великого княжества Литовского 1588 г.» [15], Праневіча Г. М. «Літоўскія Статуты і духоўная спадчына Льва Сапегі ў літаратуры і грамадска-палітычнай думцы Беларусі XIX – першай трэці XX стст.» [16], Землянінавай Е. А. «Статут Великого княжества Литовского как социально-интегративный документ» [17]. Грашовыя адносіны і наогул грашовае зварот на трыторыі ВКЛ асветлены ў шматлікіх грунтоўных працах сучасных даследчыкаў. Найбольш цікавымі тэмамі з’яўляюцца манетныя справы, скарбы, а таксама «Шпірокія» грошы літоўскія 1535–1536 гадоў Жігімонта Старога» [18, 19, 20, 21, 22].

Хачелася б адзначыць, што на сучасным этапе даследавання культурнага жыцця ВКЛ значны ўклад уносяць польскія, рускія і ўкраінскія даследчыкі. Але асноўным недахопам даследаванняў замежных гісторыкаў з’яўляецца замкнёнасць на сваёй нацыянальнай гісторыі.

Асвятляючы працы сучасных даследчыкаў варта адзначыць, што з цягам часу нават культурнае развіццё як беларускіх зямель, так і ўсяго ВКЛ разглядаецца больш з боку палітычных абставін таго перыяду, якія мелі значны ўплыў на развіццё этна-канфесійных адносін, грашовую і прававую культуру. Таксама вялікая роля і ўвага надаецца ўздзеянню Рэнесанса на культуру ВКЛ.

Літаратура

1. *Габрусь, Т. В.* Спадчына «сармацкага» барока ў сакральным дойлідстве Беларусі / Т. Габрусь // 2014. – № 9. – С. 82–86

2. Кушнярэвіч, А. М. Гістарыяграфія абарончага культывага дойлідства Вялікага княства Літоўскага / А. М. Кушнярэвіч // 2008. – № 2. – С. 59–68.
3. Флікоп, Г. А. Абразы ў інтэр'ерах уніяцкіх цэркваў Пружанскага дэканата ў сярэдзіне XVII ст. / Г. А. Флікоп // 2013. – № 2. – С. 68–79.
4. Кушнярэвіч, А. М. Архітэктурныя і мастацкія сродкі прэзентацыі гістарычнай памяці магнацкіх родаў ВКЛ у XVII–XVIII стст. / А. Кушнярэвіч // 2013. – № 6. – С. 5–10.
5. Пятраускас, М. Новая царкоўна-рэлігійная тэндэнцыя на беларускіх землях у другой палове XVI стагоддзя ў канцэпцыі А. Мірановіча / М. Пятраускас. – С. 120–123.
6. Салей, С. М. Канфесійнае пытанне ў Вялікім княстве Літоўскім у кантэксце міжнародных адносін у XVI ст. / С. М. Салей. – С. 77–88.
7. Корнілова, Л. А. Католические монашеские ордена в ареале культурной традиции восточно-славянских народов ВКЛ (XVI—XVIII вв.) / Л. А. Корнілова. – 2007. – № 4. – С. 58–66.
8. Марозава, С. В. Наваградак — царкоўная сталіца Вялікага княства Літоўскага (XIV–XV стст.) / С. В. Марозава. – С. 228–236.
9. Кудраўцава, С. А. Язычніцтва ў грамадскім жыцці насельніцтва ВКЛ у канцы XIV – пачатку XV ст. / С. А. Кудраўцава // 2013. – Вып. 13, ч. 1. – С. 172–179
10. Урбан, П. Да пытання этнічнай прыналежнасці старажытных ліцьвіноў. – Мінск: ВЦ «Бацькаўшчына»: МП «Бесядзь», 1994. – 107 с.
11. Левшун, Л. В. (род. 1964). Концэпт «літвіны» в этнокультурном самосознании белорусов : свідетельства письменных источников XIV–XVII веков / Любовь Левшун. – 2009. – № 11. – С. 102–109.
12. Нікалаеў, М. В. Кніжная культура Вялікага Княства Літоўскага / М. В. Нікалаеў. – 2009. – 423 с.
13. Кавалёў, С. В. Штампоўная паэзія Вялікага Княства Літоўскага эпохі Рэнесансу / С. Кавалёў. – Мінск: Кнігазбор, 2010. – 375 с.
14. Борсук, Л. І. На скрыжаванні музыкі і філасофіі: палемічны музычна-эстэтычны думка Беларусі ў трактатах XVII стагоддзя / Л. І. Борсук. – С. 43–49.
15. Ключко, Р. Н. Принцип угодна-прававога рэгулявання в нормах Статута Велікаго княжства Літоўскаго 1588 г. / Р. Н. Ключко. – 2008. – № 1. – С. 45–48.
16. Праневіч, Г. М. Літоўскія Статуты і духоўная спадчына Льва Сапегі ў літаратуры і грамадска-палітычнай думцы Беларусі XIX — першай трэці XX стст. / Г. Праневіч. – С. 56–89
17. Землянінова, Е. А. Статут Велікаго княжства Літоўскаго как сацыяльна-інтэгратыўны документ / Е. А. Землянінова. – С. 97–100.
18. Какареко, В. ІІ. Монетнае дело Александра Казіміравіча (1492–1506) / В. Какареко. – 2008. – № 7. – С. 61–68
19. Шталенков, И. Н. «Шірокіе» гроты літоўскіе 1535–1536 годоў Жігімонта Старога / И. Шталенков. – 2008. – № 7. – С. 99–106.
20. Юргенсон, В. Денежное обращение на беларускіх землях в XIV–XV веках / В. Юргенсон // 2008. – № 25. – С. 63–68.
21. Борейша, Ю. Мстиславскіе монеты: (монеты заговора Міхаіла Ольельковіча 1481 г.) / Ю. Борейша, Э. Іванаускас. – 2009. – № 10. – С. 66–70.
22. Шталенков, И. Н. Новые находки кладов и единичных монет XIV–XV вв. / И. Шталенков // 2010. – № 7 – С. 64–67.

РОЛЬ СВЯТО-МАРИИ-МАГДАЛИНИНСКОЙ ЦЕРКВИ В ЖИЗНИ ЖИТЕЛЕЙ Г. МИНСКА

*О. А. Гончарова, 10 «А» класс, ГУО «Средняя школа № 187 г. Минска»
науч. рук. – Л. А. Руцкая, учитель истории ГУО «Средняя школа № 187 г. Минска»*

Тема моей исследовательской работы «Роль Свято-Марии-Магдалининской церкви в жизни жителей г. Минска» выбрана не просто так. Она интересна и актуальна, потому что наше беспокойное время ознаменовалось тем, что люди возвращаются в лоно православной веры. Время, в которое мы живем – исключительное. После 70-летнего молчания народ возвращается к духовной жизни. Заповеди, которые проповедуют в церквях и храмах сплачивают людей в горе и в радости, становятся основным источником нравственности на фоне общей бездуховности.

Данная работа нацелена на обобщение сведений, содержащихся в различных источниках о Свято-Марии-Магдалининской церкви, ее истории, роли в жизни населения нашего г. Минска. Работая над данной темой, я посетила несколько храмов, в том числе и Марии Магдалины, изучила имеющуюся литературу, исторические документы, записи воспоминаний старожилов,